

اصول محاکمات حقوقی

حال که فهمیدیم وجود نفع برای اقامه دعوی نمودن لازم است به بینیم این نفع میتواند از چه قبیل باشد در اینجا سه سؤال اشاره مینمائیم .
 مسئله اول - آیا نفع مجوز اقامه دعوی باید حتماً مادی باشد یا نفع معنوی کافی است ،
 مسئله دوم - آیا نفع مورد بحث باید حالی باشد یا نفع مالی کافی است .

مسئله سوم - آیا نفع میبایستی حتماً نفع فردی باشد یا نفع جمعی هم برای اقامه دعوی کفایت میکند .
 مسئله اول : آیا نفع مجوز اقامه دعوی باید حتماً مادی باشد یا نفع معنوی کافی است از نظر اقامه دعوی نفع مادی و معنوی مساوی هستند برای اقامه دعوی لازم نیست که مدعی بگوید خسارت مالی باو وارد شده و جبران او را تقاضا مینماید اقامه دعوی در موردیکه خسارات معنوی باو وارد شده باین طریق که شهرت او لکه دار گردیده و یا شرافت او بخاطر افتاده و یا در اثر وقوع حادثه وفوت یکی از بستگان نزدیکش تألم قلبی پیدا نموده نیز ممکن است اگر چه نفع منظور از قبیل منافع معنوی است .

مسئله خسارات مادی یا معنوی ممکن است در عمل ایجاد اشکالاتی بنماید این اشکالات بیشتر از جهت تقویم خسارات یا اصل وجود ضرر مادی یا معنوی و یا عده کسانی که حق دارند ضرر معنوی را مبنی قرارداد و تقاضای جبران خسارات را مینمایند پیش می آید .

الف - تقویم خسارات غالباً اشکال داشته و قاضی میبایستی بادر نظر گرفتن اوضاع و احوال قضیه آنرا تقویم نماید .

مثلاً - در مورد حادثه ای که منتهی بمرک بدی گردیده قاضی بادر نظر گرفتن شأن و شغل او خسارات

وارد به کسانی که تحت نفقه او هستند تقویم مینماید ب - اصل وجود ضرر مجوز خسارت ممکن است مورد اشکال شود مثلاً در مورد وقوع حادثه ای که منتهی ب فوت شوهری شده است چون نفقه زن بر عهده شوهر است بدون تردید در اثر وقوع این حادثه ضرر مادی باو وارد شده و حق تقاضای جبران خسارت را دارد و چون در اثر فوت شوهری که برای او عزیز بوده تألم قلبی حاصل نموده نیز میتواند تقاضای جبران خسارت معنوی خود را نماید حال اگر معقود غیر دائمی باشد نمیتواند تقاضای جبران خسارت مادی را بنماید زیرا نفقه معقود غیر دائمی با شوهرش نمیشد ولی آیا میتواند علاقه بین خود و شوهرش را عنوان کرده و تألم قلبی را که در اثر فقدان همسرش برای او ایجاد شده ضرر معنوی تلقی نموده و تقاضای جبران خسارت کند ؟

در این موضوع هنوز رویه قضائی در دست نیست حال اگر مردی با زنی بدون اینکه عقد دائمی یا غیر دائمی میانشان باشد زندگی بکنند و مرد در اثر حادثه ای بمیرد برای زن تقاضای خسارات مادی و معنوی ممکن است یا نه ؟

دادگاههای فرانسه در این سالیهای اخیر این حق را برای این قبیل زنها با وجود عدم جواز تعدد زوجات شناخته است ولی رویه قضائی شعبه جزائی دیوان عالی تمیز فرانسه (۲۷ آوریل ۱۹۳۴) برخلاف این است . شعبه جزائی دیوان عالی تمیز فرانسه اینطور استدلال میکند که علاقه بین زن و مرد در اینگونه موارد مست و موقت و برخلاف اخلاق حسنه است بنا بر این نمیتواند مبنای مطالبه خسارت مادی و معنوی بشود .

بموجب ماده ۶۶ اصول محاکمات مقصود از تأمین دلیل حفظ آن است و بهیچوجه دلالت نمیکند براینکه دلایلی که تأمین شده حتماً معتبر خواهد بود.

باوجود این ایراد نظر براینکه مورد تأمین دلیل اگرچه منتهی بحکم نمیشود محتاج باقدام قضائی است و بهمین جهت در ردیف اقامه دعوی بعنوان نفع مالی قرار داده شد.

۲ نسبت بدعوی مزاحمت که در ماده ۸ اصول محاکمات حقوقی پیش بینی شده دعوی مزاحمت عبارتست از دعوی که بموجب آن متصرف مال غیر منقول تقاضای جلوگیری از مزاحمت کسی بنماید که نسبت بتصرفات او مزاحم است بدون اینکه مال را از تصرف متصرف خارج کرده باشد اگر در اثر مزاحمت خسارت فعلی وارد شود نفع متصرف در اقامه دعوی از قبل نفع فعلی است ولی اگر فعلاً خسارتی وارد نشده منتهی با ادامه عملیات مزاحم خسارات وارد خواهد شد نیز بتصرف حق داده میشود که اقامه دعوی نموده و قبل از اینکه عملیات مزاحم تمام شود تقاضای رفع مزاحمت آنرا بنماید.

مثلاً اگر کسی در ملک همسایه دارای حق عبور است و همسایه مشغول کندن پی برای ساختمان است که بنای آن بازمین رفتن حق عبور ملازمه دارد میتواند به عنوان مزاحمت دعوی نموده و مانع از ادامه کندن پی بشود اگر چه کندن پی قطع نظر از ساختمانی که بعداً احداث میشود ملازمه باعدم استفاده او از حق عبور نداشته باشد این حق را از این جهت باو میدهند که صاحب حق عبور دارای نفع مالی در اقامه دعوی میباشد.

ماده ۲۲۴ لایحه جدید اصول محاکمات مقرر نموده نسبت بطلب یا مال معینی که هنوز موعد تسلیم آن نرسیده در صورتیکه حتی مستند بسند رسمی در معرض تقریط یا تضییع باشد میتوان تقاضای تأمین نمود این اختیار از این جهت بدائین داده شده که ممکن است در اثر تضییع یا تقریط خسارات مالی باورارد شود بنابراین نفع مالی در اقامه دعوی باورارد

بعضی از دادگاه های فرانسه میگفته اند اگر چه مرد مخارج زن را میداده است ولی این عمل حق ثابتی برای زن ایجاد نمیکند تا مجوز مطالبه خسارت مادی باشد و علاقه مزبور برخلاف قواعد تشکیلات خانوادگی است بنابراین نمیتواند مجوز مطالبه خسارات معنوی باشد.

ج - در باب جبران خسارات میبایستی بدانیم چه اشخاصی میتوانند اقامه دعوی کنند مثلاً فرض کنیم در اثر حادثه اتوموبیل کسی مرده است آیا کلیه کسانی که با او نسبت دارند میتوانند اقامه دعوی نموده و جبران خسارات را بخواهند یا فقط بستگان نزدیک که از او ارث میبرند میتوانند چنین ادعائی را کنند بنظر می آید که فقط اشخاصی بتوانند ادعای جبران خسارت را کنند که تحت نفقه متوفی بوده باشند و سایرین نمیتوانند اقامه دعوی نمایند.

مسئله دوم - آیا نفع مورد بحث باید حالی باشد یا نفع مالی کافی است.

اصولاً برای اینکه بتوان اقامه دعوی نمود باید خسارات در موقع اقامه دعوی متوجه مدعی شده باشند تا بتوان آنرا تقیم نموده و مورد دعوی قرارداد حال باید بدانیم آیا ممکن است در بعضی موارد قبل از اینکه خسارتی رسیده باشد بعنوان نفع مالی اقامه دعوی نمود بعضی موارد را میتوان از خود قانون استنباط نمود.

۱ - مورد تأمین دلیل - در مواردیکه تحقیق محلی و استطلاع از مطلعین و استعلام از اهل خبره و استناد از دلایلی که در نزد طرف یا غیر است اقتضا دارد و باشند دعوی دفاتر تجارته و امثال آن است کسانی که گمان میکنند استفاده از دلائل فریق الذکر بعدها تعذر یا متعسر خواهد شد میتوانند از محکمه خواهش تا بین آنها را به نمایند و مقصود از تأمین در این موارد فقط ملاحظه و صورت برداشتن اینگونه دلائل است - شاید گفته شود که در مورد تأمین دلیل هنوز اقامه دعوائی بعمل نیامده تا از افراد اقامه دعوی بعنوان نفع مالی باشد معافاً باینکه